

Physical Development Analysis in the Historic Fabric of Baba Qasem, Isfahan, with a Development-Driven Infill Approach

Hozhabr Dabbagh^a , Ali Qoreishvandi Abraki^b , Ali Toobchi Sani^c , Atoosa Hassani^d

^a. Instructor, Department of Architecture and Urban Planning, Faculty of Art and Architecture, Persian Gulf University, Bushehr 75169, Iran.

^b. Ph.D. candidate, Department of Architecture, Faculty of Architecture and Urban Planning, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran.

^c. Ph.D. Department of Urban Planning, Faculty of Architecture and Urban Planning, Isfahan University of Art, Isfahan, Iran.

<https://doi.org/10.22034/ispdrc.2025.2041251.1131>

ARTICLE INFO

Keywords:

Historical Context,
Infill Design,
Development-Driven,
Physical Desirability,
Design Procedure.

Received:

17 September 2024

Received in revised
form:

6 February 2025

Accepted:

2 March 2025

pp.57-81

ABSTRACT

With the rapid growth of metropolitan areas, the preservation and revitalization of historical fabrics have become increasingly significant. One of the emerging approaches in this field is catalyst-driven infill design, which aims to accelerate and facilitate urban transformation processes within historical contexts. The city of Isfahan, with its extensive historical fabric, is no exception. This study seeks to answer two research questions: 1) What is the status of ongoing urban development projects in the historical context of Baba Qassem, based on the catalyst-driven infill approach from a morphological perspective? 2) What lessons can be learned from these projects for urban architectural design in historical fabrics? To address these questions, the study examines three ongoing infill projects titled "Urban Space Development Plan of Agha Noor Mosque, Shahshahan Courtyard, and Amin Courtyard" in the historical context of Baba Qassem, Isfahan. A mixed-methods research approach was employed: the quantitative component involved questionnaires and statistical analyses using SPSS software with t-tests and ANOVA. The qualitative component consisted of interviews with 10 professional designers specializing in infill development within historical fabrics, analyzed using Atlas.ti 9 software. The findings reveal that the catalyst-driven infill projects in the historical context of Baba Qassem have been designed effectively in terms of morphological criteria, including form, materials, details, scale, and façade lines, and can serve as models for similar projects in historical contexts. However, challenges such as a lack of green spaces, insufficient alignment with the skyline, and limited participation of local residents during the design process were identified as significant shortcomings. This study highlights the necessity of addressing these issues and proposes recommendations, including fostering active community participation, emphasizing natural elements, and developing design guidelines to enhance the quality of urban development plans in historical contexts.

¹ Corresponding Author: Ali Qoreishvandi Abraki Email: a_qoreishvandi@sbu.ac.ir

Introduction

Urban development is a necessary process, but it is essential to implement policies that include revitalizing historical contexts. Contemporary urban strategies emphasize development-driven initiatives to enhance transformation in these areas, focusing on physical-environmental and socio-economic revitalization. Isfahan, like many other cities, must address the revitalization of its historical context, an issue that has garnered significant attention from specialists and experts. Authorities have initiated several projects in the city's historical neighborhoods.

This research evaluates three design projects in Isfahan's historical district of Baba Qasem: the "Urban Space Expansion Plan of Agha Noor Mosque," "Saheh Shahshahan," and "Saheh Amin." The study employs the concepts of "infill development" to respect the existing context and "development-driven initiatives" for revitalization. The research team defines the key concepts of "infill development" and "development-driven initiatives," providing both theoretical and conceptual frameworks. The study then assesses the integration of these concepts into the selected plans, focusing on physical aspects and the extent to which the designers have considered relevant indicators.

Methodology

This applied research utilizes a mixed-method approach for data collection. In quantitative part, a 19-question questionnaire was developed for each of the three projects, focusing on the "physical dimension of development-driven infill design." The sample was drawn from universities with restoration programs, as listed in the 2024 graduate admission guide, including Shahid Beheshti, Iran University of Science and Technology, Tabriz Art University, Isfahan Art University, Tehran Art University, Qazvin Islamic Azad University, Tehran University, and Kerman Bahonar University. Faculty emails were collected, yielding a list of 32 active restoration professors. Using Cochran's formula with a 0.05 confidence level, a sample size of 30 was determined. A Likert scale questionnaire was used, with responses ranging from "very low" to "very high," scored from 1 to 5. Of the 32 faculty members, 29 completed the questionnaire. Content validity was established by having the questions reviewed by 10 academic experts, and reliability was assessed using Cronbach's alpha, which showed acceptable internal consistency with values exceeding 0.7 for all variables.

In qualitative part, semi-structured interviews were conducted with professional designers to deepen and complement the quantitative findings.

Results and discussion

The study assesses the adherence of approved projects in the Baba Qasem historical area to the physical indicators of development-driven infill design using a one-sample t-test. The questionnaire, rated on a 5-point Likert scale, was compared to a midpoint score of 3. Descriptive statistics indicate whether the mean scores are above or below 3, but inferential statistics are needed for confirmation. At a 95% confidence level, t-test results show that attention to form, materials and details, scale, natural elements, skyline, and building façades in the approved projects is satisfactory.

To compare the means of the three projects—Saheh Shahshahan, Agha Noor Mosque Urban Space Development, and Saheh Amin—the one-way ANOVA test was employed. This test divides variance into between-group and within-group categories. A p-value greater than 0.05 indicates no significant differences between group means, while p-values less than 0.05 signal significant differences, necessitating post-hoc tests.

ANOVA results reveal no significant differences in form, materials and details, scale, and building façades across the three projects, as p-values exceed 0.05. However, significant differences were found in natural elements and skyline, with post-hoc tests showing notable variations between Saheh Shahshahan and the other projects. Tukey's test results indicate significant differences in mean scores for natural elements and skyline between Saheh Shahshahan and Saheh Amin, as well as between Saheh Shahshahan and the Agha Noor Mosque project.

In this study, semi-structured interviews with 10 experienced designers were conducted to complement the quantitative analysis. These designers, with extensive experience in infill design within historical contexts, discussed the challenges, opportunities, and strengths of development projects in the historical fabric of Baba Qasem, Isfahan. The interviews revealed key insights, including the need for better integration with the historical context, attention to human scale and residents' needs, addressing challenges related to skyline and building height, the importance of green spaces, and increasing local community participation in the design process.

Conclusion

The results of this study, based on quantitative and qualitative analyses, highlight the increasing importance of infill projects in preserving and revitalizing historical urban contexts as Isfahan grows. In the historical Baba Qasem district, three

infill development projects have been approved and are being implemented. These projects serve as models provided by relevant authorities, offering valuable insights into physical design criteria for similar initiatives in historical contexts. The quantitative analysis indicates that the physical criteria of these projects have been satisfactorily met, with no significant differences among them. The consistency in design elements such as form, materials, scale, and façade lines suggests these features can guide future projects in the historical Baba Qasem context.

On the other hand, qualitative analysis, based on interviews with professional designers, revealed some challenges, including a lack of green spaces and insufficient harmony with the skyline in certain projects. Additionally, the limited involvement of local residents in the early design stages was noted as a major drawback, potentially affecting the acceptance and success of the projects. Based on these findings, several recommendations are made: greater emphasis on green spaces and nature, better skyline integration, increased local resident participation, the development of design guidelines tailored to historical contexts, and regular post-implementation evaluations to gather feedback for ongoing improvement.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work declaration of competing interest none.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

تحلیل توسعه کالبدی در بافت تاریخی باباقاسم اصفهان با رویکرد میان‌افزای محرک توسعه

هژبر دباغ - هیئت علمی، گروه معماری و شهرسازی، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه خلیج فارس، بوشهر، ایران.

علی قریشوندی آبراکي* - پژوهشگر دوره دکتری، گروه معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.

علی تویچی ثانی - دکتری، رشته شهرسازی، گروه شهرسازی، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر اصفهان، اصفهان، ایران.

آتوسا حسنی - پژوهشگر دوره دکتری، گروه معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.

<https://doi.org/10.22034/ispdc.2025.2041251.1131>

واژگان کلیدی	چکیده
بافت تاریخی؛ طرح میان‌افزا؛ محرک توسعه؛ مطلوبیت کالبدی؛ رویه طراحی.	با گسترش روزافزون کلان‌شهرها، حفظ و احیای بافت‌های تاریخی به یکی از اولویت‌های اساسی در برنامه‌ریزی شهری تبدیل شده است. یکی از رویکردهای نوین در این حوزه، «طراحی میان‌افزای محرک توسعه» است که هدف آن تسریع و تسهیل فرآیند تحولات شهری در بافت‌های تاریخی می‌باشد. شهر اصفهان، با دارا بودن بافت تاریخی گسترده، نمونه‌ای برجسته برای بررسی این رویکرد به شمار می‌آید. این پژوهش، به‌منظور پاسخ به دو پرسش اصلی طراحی شده است: (۱) طرح‌های در حال اجرا در بافت تاریخی باباقاسم، از منظر رویکرد میان‌افزای محرک توسعه و شاخص‌های کالبدی، چه وضعیتی دارند؟ (۲) چه درس‌هایی می‌توان از این طرح‌ها برای طراحی معماری شهری در بافت‌های تاریخی آموخت؟ در این راستا، سه طرح میان‌افزا با عناوین «توسعه فضای شهری مسجد آقانور»، «صحنه شهشهان» و «صحنه امین» که در مرحله اجرا هستند، مورد مطالعه قرار گرفته‌اند. این پژوهش از روش ترکیبی بهره می‌گیرد؛ بخش کمی شامل تحلیل آماری پرسش‌نامه‌ها با استفاده از نرم‌افزار اس.پی.اس.اس. و آزمون‌های تی‌تست و آنووا بوده و بخش کیفی بر اساس مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با ۱۰ طراح حرفه‌مند حوزه میان‌افزا انجام شده است. تحلیل داده‌های کیفی با کمک نرم‌افزار اطلس تی.آی.۹ صورت گرفته است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهند که طرح‌های میان‌افزای محرک توسعه در بافت تاریخی باباقاسم از منظر معیارهای کالبدی نظیر فرم، مصالح، جزئیات، مقیاس و خطوط نما به‌طور مطلوب طراحی شده و قابلیت الگوبرداری برای سایر طرح‌ها در بافت‌های تاریخی را دارند. با این حال، چالش‌هایی نظیر کمبود فضای سبز، عدم هماهنگی کامل با خط آسمان و مشارکت ناکافی ساکنان محلی در فرآیند طراحی به‌عنوان نقاط ضعف این طرح‌ها شناسایی شده‌اند. این پژوهش، با تأکید بر ضرورت پرداختن به این چالش‌ها، پیشنهادهایی مانند افزایش مشارکت جامعه محلی، تقویت توجه به عناصر طبیعی و تدوین اسناد هدایت طراحی را برای ارتقای کیفیت طرح‌های توسعه در بافت‌های تاریخی ارائه می‌دهد.
تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۶/۲۷	
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۱۱/۱۸	
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۲/۱۲	
صص: ۵۷-۸۱	

نویسنده مسئول: a.qoreishvandi@sbu.ac.ir Email:

۱- مقدمه

ساختار کالبدی - فضایی شهرهای تاریخی و سیر تکامل آن‌ها مشخص می‌کند که توجه به مسائل بومی، فرهنگی و اقلیمی بسیار حائز اهمیت بوده است. اما امروزه با توسعه شهری این بافت‌های ارزشمند دچار فرسودگی و فراموشی شده‌اند. (عبدالحمیدی و همکاران، ۱۳۹۸، موسوی و همکاران، ۱۳۹۵) این فرسودگی و بی‌توجهی به‌ویژه به نیاز ساکنین این مناطق که ارتباط معنی‌دار و مستقیمی با شرایط حاکم دارد، عواقبی همچون مهاجرت افراد از این محلات، آسیب به کالبد بافت‌های تاریخی و ساخت‌وسازهای جدید بدون توجه به ارزش‌های زمینه را به دنبال داشته است. (انجم شعاع و همکاران، ۱۳۹۸؛ میرخواجهدالدین و همکاران، ۱۴۰۲؛ معززی مهر طهران و امیدوی پور، ۱۳۹۹).

در این بین، توسعه شهری و روند شتابان جهانی‌شدن امری اجتناب‌ناپذیر است؛ بنابراین ضروری است تا سیاست‌هایی اتخاذ شود که دربرگیرنده جنبه‌های بازآفرینی بافت‌های تاریخی باشند؛ از سیاست‌های کلان دولت در این زمینه «سند ملی راهبردی در سال ۱۳۹۳ مصوب هیئت وزیران» را می‌توان نام برد. (ناصری و همکاران، ۱۳۹۹؛ توپچی ثانی و همکاران، ۱۴۰۱) در همین راستا یکی از راهکارهای نوین شهری به طور عام و در بازآفرینی بافت‌های تاریخی به طور خاص به‌کارگیری اقدامات و پروژه‌های محرک توسعه^۱ با اهداف تسریع و تسهیل فرایند تحول در این بافت‌های تاریخی است. (سجادزاده و همکاران، ۱۳۹۶) یکی از ویژگی‌های این سیاست‌گذاری توجه به بافت‌های درون‌شهری و به‌ویژه بافت‌های فرسوده، به‌منظور احیاء کالبدی - محیطی و اقتصادی - اجتماعی است. (فتح‌العلومی و کاشانی‌جو، ۱۴۰۰؛ فنی و موسوی، ۱۴۰۰)

کلان‌شهر اصفهان نیز از این امر مستثنی نبوده و ضرورت توجه به بازآفرینی بافت‌های تاریخی بدیهی به نظر می‌رسد. در چند سال اخیر اقدامات مربوط به بافت تاریخی محلات اصفهان کانون توجه متخصصان و صاحب‌نظران بوده و متولیان امر در نقاط مختلف محلات تاریخی این شهر اقدامات متعددی انجام داده‌اند. مطالعات

اجتماعی سازمان نوسازی و بهسازی شهرداری اصفهان نشان می‌دهند که مسائل و مشکلات پهنهٔ بابا قاسم (بخشی از محلهٔ شهشهان) از بافت‌های تاریخی شهر اصفهان، به پنج دسته تقسیم می‌شود که اولین آن‌ها مسائل و مشکلات کالبدی است. در راستای اثبات این ادعا، این گزارش اذعان می‌دارد که میزان رضایت ساکنین نسبت به رسیدگی وضعیت زمین‌های متروکه ۳۲ درصد متوسط به بالا بوده و اما ۶۸ درصد نظر پاسخ‌دهندگان خیلی کم یا بدون رضایت ارزیابی شده است. علی‌رغم اینکه بازآفرینی این بافت در سال‌های اخیر تأکید بسیاری بر مسائل کالبدی داشته ۴۰ درصد ساکنین نسبت به‌ظاهر محله و نمای بخش‌های کالبدی ناراضی‌تی دارند. (دهقانی، ۱۴۰۱)

در پژوهش دیگری که در پهنهٔ بابا قاسم (بخشی از محلهٔ شهشهان) صورت‌گرفته، ۲۸ پروژه با ویژگی‌های مختلف برای توسعه گردشگری محله پیشنهاد شده که از سال ۱۴۰۲ اجرایی‌شدن آن‌ها کلید خورده است. اولویت‌بندی این پروژه‌ها مبتنی بر رویکرد محرک توسعه بوده و بر اساس میزان تأثیر بر محدوده خود و هم‌جوار تقسیم‌بندی شده‌اند. (معاونت شهرسازی و معماری شهرداری اصفهان، ۱۳۹۹) در این پژوهش سه پروژه طراحی از طرح‌های مذکور با عناوین «طرح توسعه فضای شهری مسجد آقانور، صحنهٔ شهشهان و صحنهٔ امین» در محدودهٔ بافت تاریخی بابا قاسم اصفهان به‌عنوان نمونهٔ مطالعاتی انتخاب شده است. در این راستا، هدف این بررسی استقرای آموزه‌های طراحانه از طرح‌های مصوب در محدوده بافت تاریخی باباقاسم برای پیشبرد رویه طرح‌های آینده معماری شهری در محدوده بافت‌های تاریخی اصفهان است. برای تحقق هدف مذکور، طرح‌ها از دو منظر "توسعهٔ میان‌افزا"^۲ به‌عنوان عاملی برای احترام به زمینه و "محرک توسعه" به عنوان عاملی که فرصتی برای تجدید حیات و حرکت رو به جلو ایجاد می‌کند مورد بررسی قرار می‌گیرند. بنابراین پژوهشگران سعی دارند در طی پژوهش به دو سؤال پاسخ دهند: (۱) طرح‌های در حال اجرا در بافت تاریخی باباقاسم، مبتنی بر رویکرد میان‌افزای محرک توسعه از منظر بعد کالبدی چه وضعیتی دارند؟ (۲) مبتنی بر همین رویکرد، از

آو ساینس ۶ و اسکوپوس ۷ در تاریخ ۱۶ فروردین ۱۴۰۳ هیچ نتیجه‌ای مرتبط با ترکیب عبارات "Development stimulus" OR "driving development" AND ("infill design" OR "Infill architecture" یافت نشد. با این حال، جستجو در گوگل اسکولار ۸ منجر به شناسایی سه مقاله شد که از میان آن‌ها، دو مقاله با عناوین "اصول و راهکارهای طراحی ساختارهای میان‌افزا به‌عنوان محرک توسعه در بافت‌های تاریخی" ۹ و "راهبردهایی برای توسعه ساختمان‌های میان‌افزا یکپارچه در زمینه‌های تاریخی" ۱۰ " بیشترین ارتباط را با موضوع پژوهش حاضر داشتند.

مقاله اول با استفاده از روش کیفی و راهبرد تحلیل محتوای حاصل از تعاریف مرتبط با موضوع و نظریات موجود در مورد اصول طراحی میان‌افزا و چگونگی تأثیر آن به‌عنوان محرک توسعه و استنتاج حاصل از آن، سعی در تدوین الگویی مفهومی برای طراحی میان‌افزا و در ارتباط با نقش و اهمیت آن در بافت تاریخی به‌عنوان محرک توسعه دارد. مقاله دوم نیز با استفاده از مرور ادبیات تلاش دارد تا مفاهیم و راهبردهای طراحی و توسعه ساختمان‌های میان‌افزا در بافت‌های تاریخی را تحلیل کند و نشان دهد که چگونه می‌توان این نوع توسعه را به شیوه‌ای پایدار و هماهنگ با زمینه تاریخی انجام داد.

علاوه بر این، جستجوی تکمیلی در پایگاه داده اس. آی. دی. ۱۱ با اعمال فیلتر هنر و معماری، چهار مقاله فارسی مرتبط را شناسایی کرد. این مقالات به بررسی نقش پروژه‌های میان‌افزا به‌عنوان محرک

این طرح‌ها، برای طراحی معماری شهری در بافت‌های تاریخی چه درس‌هایی می‌توان آموخت؟

برای دستیابی به هدف مذکور و پاسخ به سوالات طرح شده، در این پژوهش ابتدا مفاهیم پایه یعنی "توسعه میان‌افزا" و "محرک توسعه" و پیشینه آن‌ها تشریح خواهد شد و ضمن معرفی نظریه پایه (چارچوب نظری) و افزودن شاخص‌های بیشتر، چارچوب نهایی (چارچوب مفهومی) شکل خواهد گرفت. سپس با برجسته‌کردن حوزه کالبدی در این رویکرد به بررسی شاخص‌های بعد کالبدی در طرح‌های مذکور پرداخته و میزان توجه طراحان به آن شاخص‌ها عیان خواهد شد. در نهایت درس‌هایی برای رویه طراحی در بافت تاریخی پیشنهاد می‌شود.

۲- پیشینه پژوهش

توجه به رویکرد توسعه میان‌افزا در حوزه شهری سابقه چندانی ندارد. از دهه ۱۹۷۰ در راستای بازسازی‌های جنگ جهانی دوم این رویکرد مورد توجه قرار گرفت. این مسئله با کمبود بودجه ناشی از جنگ و اهمیت یافتن زمین‌های خالی و رها شده دارای زیرساخت مناسب جرقه خورد. پس از آن، رویدادهای مهم دیگری نظیر انتشار کتاب معماری زمینه‌گرا^۱ در سال ۱۹۸۰، برگزاری اجلاس توسط ایکروم و ایکوموس^۲ در سال ۱۹۸۳، انتشار نتایج این اجلاس به‌صورت رهنمود در سال ۱۹۹۳، شکل‌گیری نظریه توسعه پایدار^۳ در دهه ۹۰ و شکل‌گیری طرح‌های توسعه میان‌افزای شهری^۴ در کشورهای غربی از سال ۱۹۹۵ این رویکرد را قدم‌به‌قدم پیش برده‌اند. (انجم شعاع و همکاران، ۱۳۹۸؛ داداش‌پور و همکاران، ۱۳۹۳) اما با آمدن کلیدواژه «محرک توسعه» در کنار مفهوم توسعه میان‌افزا این قدمت تقریباً به یک دهه اخیر کاهش می‌یابد. پیشینه پژوهش حاضر به بررسی مطالعات مرتبط با طراحی ساختارهای میان‌افزا به‌عنوان محرک توسعه در بافت‌های تاریخی می‌پردازد. با انجام جستجوی نظام‌مند در پایگاه‌های علمی ساینس دایرکت^۵، وب

^۶ Web of Science

^۷ Scopus

^۸ Google Scholar

^۹ Principles and strategies for designing infill structures as driving development of historic fabrics

^{۱۰} Strategies for the Development of Integrated Infill Buildings in Historic Context

^{۱۱} SID

^۱ Architecture in Context

^۲ ICCROM and ICOMOS

^۳ Sustainable Development

^۴ Infill City Development

^۵ Science Direct

از *(Parris N. Glendenning & Roy Kienitz, 2001)* طرف دیگر معماری میانافزا^۱ حاصل نگرش توسعه درون‌زای شهر است که باهدف ارائه راه‌حل برای مشکلات برخاسته از رشد پراکنده و بی‌رویه شهرها پیشنهاد شده است. (پورموسوی و همکاران، ۱۳۹۳) این مفهوم در حوزه شهر و معماری تا اواخر قرن ۲۰ میلادی رو به گسترش بود؛ اما تنها تأکید آن بر افزایش تراکم و باززنده‌سازی بافت‌های شهری بوده است. (*Farris, 2001*؛ قره‌بگلو و همکاران، ۱۳۹۸)

در پروژه‌هایی که رویکرد آن‌ها نه صرفاً میانافزا بلکه میانافزا با رویکرد محرک توسعه است؛ تسریع و تسهیل فرایند تحول در بافت‌های تاریخی اهمیت می‌یابد. همچنین این پروژه‌ها در تشدید و تداوم نوزایی تأثیرگذار هستند. این طرح‌ها در کنار بهبود شرایط کالبدی، تغییراتی همچون بهبود شرایط اجتماعی، اقتصادی و ضوابط ساخت در بافت‌های ارزشمند را هدف قرار می‌دهند؛ تا بتوانند حیات و سرزندگی را به بافت‌های شهری بازگردانند. (*Parris N. Glendenning & Roy Kienitz, 2001*، شهاب‌زاده، ۱۳۹۱)

انجم شعاع و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهش خود با تلفیق دو نگاه مذکور در پروژه‌های طراحی در بافت تاریخی، «رویکرد میانافزای محرک توسعه» را تشریح کرده‌اند. نتایج این مقاله به دلیل بررسی همه‌جانبه این رویکرد به‌عنوان نظریه پایه پژوهش حاضر مورد استفاده قرار گرفته است. پنج بعد اقتصادی، زیبایی و کالبدی، زیرساخت‌ها، اجتماعی و کاربری ابعادی هستند که پژوهشگران مذکور به کمک آن‌ها این نظریه را بسط داده‌اند.

با در نظر گرفتن دو نگاه میانافزا و محرک توسعه آنچه در این حوزه اهمیت دارد، طرح ساختاری جدید مبتنی بر الگوهای نوین فعالیت و فناوری‌های در حال توسعه اما با احترام به زمینه است. (ترک‌زبان و محمدمرادی، ۱۳۹۰)

بنابراین، ساختارهای جدید از منظر سبک، فرم و توده، سازه و شیوه ساخت، کاربری و روابط فضایی، مصالح، جزئیات، مقیاس و تناسب باید با معماری معاصر هم‌خوان باشند و حداکثر ارتباط و پیوستگی با بافت مجاور را با حداقل آسیب بصری به آن تأمین کنند. (ترک‌زبان و

توسعه در بافت‌های فرسوده و تاریخی پرداخته‌اند برای نمونه، مقاله‌ای در سال ۱۳۹۰ با عنوان "تأثیرات ساختارهای میانافزا بر تحریک نوسازی در بافت‌های فرسوده" با روش مروری نقش این ساختارها را در روند نوسازی شهری بررسی کرده است.

مقاله دیگر، منتشر شده در سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۴۰۱، به ترتیب با عناوین "نقش پروژه‌های محرک توسعه در بازآفرینی بافت‌های فرسوده شهری؛ مطالعه موردی: منطقه ۱۱ شهر تهران" و "نقش پروژه‌های محرک توسعه در بازآفرینی بافت مرکزی شهرها: نمونه مطالعاتی، بافت تاریخی شهر یزد" با روش توصیفی - تحلیلی به تحلیل نقش پروژه‌های محرک توسعه در بازآفرینی بافت‌های شهری پرداخته‌اند. در نهایت، مقاله‌ای در سال ۱۳۹۹ تحت عنوان "چارچوب تبدیل فرایند شکل‌گیری پروژه‌های بزرگ‌مقیاس در بافت‌های تاریخی به محرک توسعه" با بررسی‌های اسنادی و تطبیقی به مطالعه موردی بافت تاریخی نجف اشرف پرداخته و تأثیر این مگا پروژه بر توسعه پایدار بافت‌های تاریخی را بررسی کرده است.

این بررسی‌ها نشان می‌دهند که طراحی میانافزا به‌عنوان محرک توسعه، حوزه‌ای است که در تحقیقات بین‌المللی کمتر مورد توجه قرار گرفته، اما در مطالعات داخلی برخی پژوهش‌ها به این موضوع پرداخته‌اند. یافته‌های این پژوهش‌ها می‌توانند مبنای مقایسه‌ای مناسبی برای تحقیق حاضر باشند.

چارچوب نظری پژوهش

توسعه میانافزا رویکردی است که شکاف موجود بین بافت‌های تاریخی را با ساخت‌وسازهای جدید کاهش می‌دهد. بعلاوه این نوع نگاه در استفاده از ظرفیت‌های موجود در محله‌های تاریخی، محافظت از زمین‌های بکر، جلوگیری از توسعه پراکنده شهری و استفاده از زمین‌های بدون استفاده و رها شده نقشی حیاتی دارد (*Falconer & Frank, 1990*؛)

^۱ Infill Architecture

(انجم شعاع و همکاران، ۱۳۹۸) رعایت این نکات ارتباط کالبدی و بصری بنا با محیط را رقم می‌زند. این انسجام به وجود آمده از طریق مقیاس مناسب تصویر ۱ قابل‌رؤیت است؛ به عنوان مثال در همین شکل، طراح در این تلاش بوده که با ترکیب حساسیت و احترام به محیط های تاریخی با بیان صریح و منحصربفرد، هویت «امروزی بودن» پروژه را مورد توجه قرار دهد. (Aliyu, 2018)

تصویر ۱. ایجاد انسجام با زمینه از طریق مقیاس مناسب در طراحی کتابخانه و ساختمان اداری، مدرسه مرکزی سخنرانی و نمایش، سوئیس کانتج^۴، لندن. (Aliyu, 2018)

❖ فرم^۵: یک بنا با رویکرد میان‌افزای محرک توسعه باید به ویژگی‌های شکلی و الگوی موجود در بافت تاریخی احترام گذارد. در کنار آن باید ویژگی‌های کالبدی معماری عصر خود را نیز ارائه دهد و بین آن دو ارتباط برقرار کند. (پورا احمدی، ۱۳۹۸) فرم‌های انتزاعی می‌توانند با به کارگیری ذات بناهای تاریخی و ترجمه آن به ساختاری جدید یکی از مناسب‌ترین شیوه‌ها برای رویکرد میان‌افزا باشند. در همین راستا بنای میان‌افزا باید در عین هماهنگی با سبک بناهای تاریخی متمایز نیز باشد. بعلاوه با الگوی طراحی، ترکیب احجام، ویژگی‌های بصری بازشوها (شکل و تعداد) و جزئیات نما هماهنگی داشته باشد. (انجم شعاع و همکاران، ۱۳۹۸)

❖ مصالح و جزئیات^۶: در گذشته برای ساخت بناها از مصالح

محمدمرادی، ۱۳۹۰؛ شاه تیموری و مظاهریان، ۱۳۹۱؛ قره‌بگلو و همکاران، ۱۳۹۸) تویید و ساترلند^۱ (۲۰۰۷) در این زمینه این‌چنین اذعان دارند که «حفاظت» به این معنا نیست که محله‌ها یا مناطق تاریخی از تمامی جنبه‌ها باید منجمد شوند؛ بلکه بدان معنی است که وقتی توسعه میان‌افزا اتفاق می‌افتد؛ باید به گونه‌ای باشد که ویژگی‌های بصری اولیه را تقویت کند. در نتیجه، توسعه میان‌افزا عموماً یک مفهوم یا روشی است برای موقعیت‌یابی/ مکان‌یابی ساختمان‌های جدید به گونه‌ای که به زمینه (از مقیاس ساختمان تا الگوی خیابان، از خط آسمان تا آرایش ترکیبی نما و تزیینات مصالح و رنگ‌ها) احترام بگذارد. این مسئله به معنای تظاهر ساختمان‌های جدید به شکل قدیمی در ویژگی‌های کالبدی خود نیست؛ اما باید به هر طریق ممکن با ساختمان‌های موجود هم‌خوانی داشته باشند. وینتر^۲ (۲۰۰۳) نیز به این مهم این‌چنین اشاره دارد که تقلید از سبک‌های تاریخی به‌طورکلی باید منع شود، به‌جای تقلید از ساختمان‌های قدیمی‌تر، طرح‌های جدید باید با ویژگی‌های بنیادی ساختمان‌های تاریخی مرتبط باشند و درعین‌حال روند سبک امروزی را نیز منتقل کنند. برای تحقق این مسئله به‌ویژه در بعد کالبدی (که ارتباط بصری را از منظر افراد مقبول می‌نماید در عین حال بیشترین غفلت در بعد مذکور رخ داده است) (درویش و همکاران، ۱۴۰۱) شاخص‌های زیر اهمیت پیدا می‌کنند:

❖ مقیاس^۳: در پروژه‌های میان‌افزای محرک توسعه توجه به مقیاس برای دستیابی به زیبایی و پیوستگی الزامی است. (پندار، ۱۳۹۹) طراح باید مقیاس بناهای تاریخی موجود، اولویت و روش ساخت آن‌ها را الگو قرار دهد. مقیاس که حاصل جرم و ارتفاع است؛ چون به نسبت مقیاس انسانی، عرض معابر موجود، بناهای دیگر و یا نشانه‌های به‌کارگرفته‌شده در محدوده سنجیده می‌شود؛ امری نسبی است و باید در هماهنگی با بستر خود باشد. (فیلدن و یوکیلتو، ۱۳۸۳) در این راستا توجه به راهکارهایی همچون تناسب ارتفاع طرح جدید با بناهای موجود و دارای حجمی مردم‌وار بودن ضروری است.

Swiss Cottage^۴

^۵ Form

^۱ Tweed and Sutherland

^۲ Winter

^۳ The Scale

تحلیل توسعه کالبدی در بافت تاریخی باباقاسم اصفهان با رویکرد میانافزای محرک توسعه

زمینه تاریخی وجود داشته باشد. (Simon, 2007) (تصویر ۳)

❖ خطوط نمای ساختمان‌ها^۴: تناسب خطوط تنها به خط آسمان محدود نمی‌شود. این خطوط در نما و ترازهای افقی ساختمان نیز باید رعایت شوند. (Aliyu, 2018) رابطه بین ساختمان‌های میان‌افزا با زمینه تاریخی خود از ارزشی که به طراحی میراث تاریخی می‌گذارد و میزان کیفیت مدرن آن تعیین می‌شود. (Demiri, 2013) یکی از بارزترین مسائل در این زمینه احترام به خطوط سایر ساختمان‌ها و خیابان است. زیرا این خطوط از اصلی‌ترین نشانه‌های رابطه مذکور هستند. وجود این تناسب‌هاکی از فهم طراح از خطوط زمینه و دادن پاسخ مناسب به آن‌ها برای ایجاد هماهنگی لازم است. (Tavernor & Gassner, 2010)

❖ توجه به عناصر طبیعی: در طراحی بناهای میان‌افزا توجه به ویژگی‌های طبیعی بافت بسیار اهمیت دارد بنابراین رعایت این نکات برای طراح ضروری است: (۱) بررسی دقیق توپوگرافی سایت و ریخت‌شناسی بافت (۲) شناسایی گونه‌های گیاهی خاص منطقه (۳) توجه به زیرساخت‌های روبنایی و زیربنایی، فضاهای باز و باغ‌های آن، الگوهای استفاده زمین و سازمان فضایی، روابط بصری و ادراکی (انجم شعاع و همکاران، ۱۳۹۸)

۳- روش پژوهش

این پژوهش از نوع کاربردی بوده و از رویکرد ترکیبی^۵ (کمی-کیفی)^۶ برای گردآوری داده‌ها و تحلیل استفاده کرده است. فرآیند پژوهش شامل مراحل زیر است: متدولوژی:

روش کمی: برای جمع‌آوری داده‌های کمی، پرسشنامه‌ای با ۱۹ سؤال طراحی شد که شاخص‌های «بعد کالبدی طراحی میان‌افزای محرک توسعه» را پوشش می‌داد. این پرسشنامه با استفاده از مقیاس لیکرت^۷ (خیلی کم تا

بومی استفاده می‌شده که به نشانه‌ای از هویت نیز تبدیل شده است. بنابراین در طراحی در محدوده تاریخی توجه به رنگ، بافت و الگوی مصالح امری اجتناب‌ناپذیر است. این مسأله با تأکید بیشتر در مجاورت چشم‌اندازهای باز، به منظور برجسته یا هماهنگ نمودن بنای جدید در زمینه تاریخی می‌بایست مورد توجه واقع شود. الزامی وجود ندارد که مصالح مورد استفاده در طرح‌های جدید به طور کامل شبیه به مصالح زمینه باشند، بلکه باید با آن‌ها هماهنگ بوده و از مصالح بنای تاریخی به عنوان یک مرجع استفاده شود؛ اما از طرفی نباید آنقدر متفاوت باشند که نسبت به بنای تاریخی برجسته بوده و دید را از بنای تاریخی منحرف کنند (Grimmer & Weeks, 1986) در تصویر ۲، رنگ طلائی ساختمان در هماهنگی رنگ زرد ساختمان‌های اطراف است اما کمی تفاوت دارد. این نشان از آنست که در عین تداوم، یک گذار نیز در حال رخدادن است. (Demiri, 2013)

تصویر ۲. طراحی ساختمان گلدن ناگت با توجه به خط آسمان و ایجاد ارتباط بین ساختمان‌ها توسط معماران آی. ان. او. ای. دی.^۲ (Demiri, 2013)

❖ خط آسمان^۳: اینکه یک ساختمان با طراحی میان‌افزا چگونه زمینه خود را حمایت می‌کند از چالش‌های موجود در طراحی معاصر است. خط آسمان ساختمان‌ها از ویژگی‌های مهم در یکپارچه‌سازی طرح‌هاست. باید رابطه مناسب و هماهنگی بین اجزای طرح‌های میان‌افزا (مانند جان‌پناه‌ها، شیروانی‌ها، برجستگی‌ها، ایوان‌ها و غیره) با

۴ Building Line

۵ Mixed-Method Approach

۶ Quantitative - Qualitative

۶ Material and Detailing

۱ Golden Nugget

۲ INNOCAD

۳ The Skyline

خیلی زیاد) امتیازدهی شد. جامعه آماری این بخش شامل اساتید دانشگاه‌های دارای گرایش مرمت در ایران بود.

- روش کیفی: برای تعمیق تحلیل‌ها، از مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته^۱ استفاده شد که به صورت هدفمند با ۱۰ نفر از طراحان حرفه‌مند و اساتید دانشگاهی انجام گرفت. (جدول ۱) این مصاحبه‌ها با هدف کشف دیدگاه‌ها و نظرات تخصصی در مورد پروژه‌های مورد بررسی انجام شد.

جدول ۱- مشارکت‌کنندگان در بخش کیفی پژوهش

نوع ارتباط	مسئولیت	مشارکت‌کنندگان در پژوهش
مداوم و مستقیم	مشاور طراحی سازمان نوسازی و بهسازی اصفهان/تهران	۴ نفر طراح حرفه‌مند در پروژه‌های میان‌افزا
مقطعی و غیر مستقیم	مشاور طراحی پروژه‌های مستقل در بافت تاریخی بوشهر	۶ نفر اساتید با پیشینه کار اجرایی در مرمت شهری
مقطعی و غیر مستقیم	اساتید در دانشگاه شهید بهشتی	

ابزارها و نمونه‌گیری:

ابزار کمی: پرسشنامه‌ای مبتنی بر شاخص‌های پژوهش طراحی و روایی آن با بررسی ۱۰ نفر از اساتید دانشگاهی بازمینی و در نهایت مورد تأیید قرار گرفت. برای ارزیابی پایایی پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ ۲ استفاده شد. مطابق جدول شماره ۲ تمامی شاخص‌ها دارای مقدار بالای ۰,۷ هستند که نشان دهنده سطح مطلوب پایایی پرسشنامه است. همچنین، نرخ ناسازگاری در تمامی موارد کمتر از ۰,۳ بوده که نشان دهنده سازگاری مناسب پاسخ‌ها است. لذا می‌توان چنین نتیجه گرفت که ابزار اندازه‌گیری از پایایی قابل قبول و سازگاری مطلوب برخوردار بوده و نیازی به حذف یا اصلاح سوالات مشاهده نشده است.

۷ Likert scale

۱ Semi-structured interviews

۲ Cronbach's alpha

جدول ۲- نتایج آزمون آلفای کرونباخ

متغیر	آلفای کرونباخ
فرم	۰/۷۱۱
مصالح و جزئیات	۰/۷۱۳
مقیاس توجه به طبیعت	۰/۸۰۷
خط آسمان	۰/۷۵۲
خطوط نمای بنا	۰/۷۱۸

ابزار کیفی: مصاحبه‌ها با استفاده از نرم‌افزار ضبط صدا انجام شده و سپس به اسناد نوشتاری تبدیل شدند. برای تحلیل داده‌های کیفی، نرم‌افزار اطلس تی.آی.۳ نسخه ۹ به کار گرفته شد.

نمونه‌گیری: در بخش کمی، از بین ۳۲ استاد فعال در حوزه مرمت، ۳۰ نفر با استفاده از فرمول کوکران ۴ به‌عنوان نمونه پژوهش انتخاب شدند که در نهایت ۲۹ نفر به پرسشنامه پاسخ دادند. در بخش کیفی، ۱۰ نفر از طراحان حرفه‌مند و اساتید دانشگاهی که تجربه مستقیم در پروژه‌های میان‌افزا داشتند، انتخاب شدند.

اعتبار پژوهش در بخش کیفی:

اعتبار:

برای افزایش اعتبار این پژوهش، از سه روش استفاده شده:

بهره‌گیری از روش‌های چندگانه گردآوری داده‌ها: در این پژوهش، با اتکا بر مصاحبه‌های عمیق نیمه‌ساختاریافته و همچنین بررسی نمود عینی نظرات در پروژه‌ها تا درک جامع‌تر و معتبرتری از

^۲ Atlas.ti

^۴ Cochran's formula

تحلیل توسعه کالبدی در بافت تاریخی باباقاسم اصفهان با رویکرد میانافزای محرک توسعه

بازبینی چندمرحله‌ای پرسشنامه‌ها توسط تیم پژوهش برای بررسی تناقضات و داده‌های پرت. استفاده از چندین تحلیلگر برای بررسی نتایج، جهت کاهش سوگیری پژوهشگران در کدگذاری داده‌های کیفی. دوباره‌خوانی و کدگذاری مجدد مصاحبه‌ها توسط دو تحلیلگر مستقل برای کاهش خطای ذهنی. تأیید نتایج کیفی از طریق مقایسه تطبیقی با داده‌های کمی به منظور افزایش انسجام و بررسی. محدوده مورد پژوهش

محدوده مورد مطالعه پهنه باباقاسم (بخشی از محله شهسپهان) اصفهان می‌باشد. محور دردشت در محدوده منطقه ۳ اصفهان و از محدوده بازارچه پا گلدسته شروع و با گذر از مسجد پا گلدسته، مدرسه بوعلی سینا و مدرسه شفیعیه به خیابان ابن سینا رسیده و سپس با گذر از بازارچه دردشت به سمت دو مناره دردشت، به مقبره سلطان بخت‌آغا رسیده و از آنجا به عصارخانه و حمام شیخ بهائی و نهایتاً به میدان عتیق منتهی می‌گردد. این محله در منابع مختلف به نام‌های گوناگون از قبیل "درب دشت" و "باب الدشت" نامیده شده است. علت نام‌گذاری محدوده، یکی از باباهای معروف اصفهان است که مزارش پس از چند قرن هنوز زیارتگاه مشهوری به شمار می‌رود. باباقاسم اصفهانی در ابتدای قرن هشتم هجری زندگی می‌کرده و از مردان عارف و سالک در راه حقیقت بوده و در زمان خود شهرت و محبوبیت داشته است. (دهقانی، ۱۴۰۱) (تصویر ۳)

پاسخ‌ها حاصل شود.

کدگذاری هم‌زمان توسط دو پژوهشگر: برای افزایش اعتبار فرآیند کدگذاری، سه نمونه از مصاحبه‌ها به طور هم‌زمان توسط دو پژوهشگر، به صورت مستقل، کدگذاری شده و سپس نتایج با یکدیگر مقایسه و در صورت وجود اختلاف نظر، از طریق بحث و گفتگو، همگرایی در کدگذاری‌ها حاصل شده است. بهره‌گیری از روش «پایایی باز آزمون» در کدگذاری. برای پایایی باز آزمون از میان مصاحبه‌های انجام گرفته، چند مصاحبه به عنوان نمونه انتخاب و هرکدام از آن‌ها در فاصله زمانی یک هفته ای دوباره کدگذاری شدند. کدها با یکدیگر مقایسه شده و بر اساس میزان توافقات در دو مرحله کدگذاری، شاخص پایایی بر اساس فرمول زیر محاسبه گردید:

$$\text{توافق} = \frac{2 \times \text{توافقات تعداد}}{\text{تعداد کل کدها}} \times 100 = \text{درصد پایایی}$$

با توجه به اینکه پایایی باز آزمون مصاحبه‌ها ۷۴ درصد بوده و این بیشتر از ۶۱ درصد (حداقل میزان مجاز) است. لذا قابلیت اعتماد کدگذاری‌ها مورد تأیید است. با اتخاذ این تدابیر، می‌توان اطمینان داشت که پژوهش حاضر از اعتبار و اطمینان‌پذیری کافی برخوردار بوده و یافته‌های آن، تصویری موثق و قابل‌اتکا ارائه می‌کنند. فرآیند کاهش خطاهای انسانی:

تصویر ۳. نقشه محدوده (دهقانی، ۱۴۰۱)

مجموعه یکی از مهم‌ترین نقاط قوت محور شهشهان است که می‌تواند نقش یک فضای اجتماع‌پذیر فعال را در این محور ایفا کند. در حال حاضر با عناصری همچون بقعه شهشهان، حسینیه شهشهان و خانه قزوینی‌ها^۳ احاطه شده است.

۴- بحث و یافته‌های پژوهش

به منظور تعیین میزان توجه طرح‌های مصوب در حال اجرا در بافت تاریخی باباقاسم به شاخص‌های میان‌افزای محرک توسعه از بعد کالبدی از آزمون تی تک نمونه‌ای^۴ استفاده شده است. با توجه به اینکه مقیاس پرسشنامه ۵ تایی لیکرت می‌باشد، حال به مقایسه میانگین متغیرهای تحقیق با مقدار حد وسط عدد ۳ پرداخته می‌شود. این آزمون شامل دو خروجی است. نتایج بخش اول در جدول

❖ **مسجد آقانور:** این مسجد چهار ایوانی در محله دردشت واقع و از بناهایی است که در عهد پادشاهی شاه عباس ماضی شروع و در نخستین سال سلطنت شاه صفی به پایان رسیده است و به این جهت نام هر دو پادشاه در کتیبه اصلی مسجد و سردر شرقی درج گردیده است. در مقابل این سردر یک سالن مطالعه با نام آقانور می‌باشد. حداقل سالن مطالعه و سردر یک گذر و فضای باز است که تا سال ۱۳۶۵ هجری شمسی حیاط سه خانه سنتی بوده که پس بمباران در همین سال این حیاطها از بین رفته‌اند. (نویسی و همکاران، ۱۳۹۹) در حال حاضر این بخش به عنوان پارکینگ و گذر ترافیکی عمل می‌کند.

❖ **صحة امین:** محدوده تاریخی باباقاسم صحنه‌های بسیاری دارد و می‌توان از این صحنه‌ها در جهت تقویت فضای اجتماعی محله و همچنین افزودن به ارزش بافت بهره گرفت. صحة میرزا امین در ضلع جنوبی مدرسه امامیه قرار دارد. این صحنه نقش جلوخان این مدرسه را داشته است. (معاونت شهرسازی و معماری شهرداری اصفهان، ۱۳۹۹)

❖ **صحة شهشهان:** صحة شهشهان در ضلع جنوبی خیابان ابن‌سینا و در جوار بقعه شهشهان^۲ قرار دارد. این

مرحوم شهشهان است. بقعه حسینیه وسیعتر بوده (در دوره قبل از فوت وی) و مقبره بعد از مرگ وی به بنا اضافه می‌شود. کتیبه‌های نفیس بقعه اثر سید محمود نقاش، کتیبه نویس معروف زمان محمد بایسنقری است که نمونه خط وی در سردر بیت‌الشتاء مسجد جامع وجود دارد. (معاونت شهرسازی و معماری شهرداری اصفهان ۱۳۹۹)

^۳ خانه حاج حسین غفوری معروف به خانه قزوینی‌ها در کوچه شهشهان، کوچه مشجد جامع در اصفهان قرار دارد. این بنا از خانه‌های دوره قاجار دارای حیاط بیرونی و اندرونی است و سایر فضاهای خانه حول این حیاطها شکل گرفته‌اند. امروزه اداره میراث فرهنگی استان اصفهان در این خانه مستقر می‌باشد. (شهیدبهبشتی، مرکز اسناد و تحقیقات دانشکده معماری و شهرسازی ۱۳۷۷)

^۴ One- Sample T Test

^۱ صحنه‌ها همان‌طور که اشاره شد فضاهای باز و گشوده‌ای هستند که در گذشته عملکرد فضاهای اجتماع‌پذیر را ایفا می‌کرده‌اند. اما امروزه کارکرد گذشته خود را از دست داده و به پارکینگ تبدیل شده‌اند. (اسفنجاری کناری و علیخانی، ۱۳۹۹)

^۲ بقعه شهشهان به نام بقعه حسینیه معروف است. میرزا عبدالجواد شهشهانی خوشنویس از خوشنویسان نامی اصفهان در اواخر قرن ۱۳ و اوائل قرن ۱۴ م.ق بوده که در خط شکسته نستعلیق بسیار مهارت داشته است؛ در این محل دفن شده است. ساخت این بقعه کار خود

تحلیل توسعه کالبدی در بافت تاریخی باباقاسم اصفهان با رویکرد میانافزای محرک توسعه

مصالح و جزئیات، مقیاس، توجه به طبیعت، خط آسمان و خطوط نمای بنا بیشتر از ۱/۹۶ است، یعنی میزان توجه به طرح‌های مصوب در بافت تاریخی باباقاسم با توجه به شاخص‌های (شامل فرم، مصالح و جزئیات، مقیاس، توجه به طبیعت، خط آسمان و خطوط نمای بنا) میان‌افزای محرک توسعه از بعد کالبدی مطلوب می‌باشد.

به منظور مقایسه میانگین بین سه پروژه طرح صحنه شهستان، طرح توسعه فضای شهری مسجد آقانور و طرح صحنه امین از آزمون تحلیل واریانس یک طرفه یا آنووا^۱ به شرح زیر استفاده شده است: (جدول ۵)

در آزمون آنووا، منبع تغییرات (واریانس‌ها) به دو دسته بین گروهی و درون گروهی تقسیم می‌شوند. بخشی از واریانس‌ها ناشی از تفاوت بین جوامع یا گروه‌بندی محقق است (بین گروهی) و بخشی از تفاوت‌ها به عوامل دیگر (خطا) بر می‌گردد (درون گروهی). در صورتیکه مقدار سطح بیشتر از ۰/۰۵ باشد تفاوت معناداری بین میانگین جوامع وجود ندارد. در این آزمون زمانی که سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ باشد تفاوت معناداری بین میانگین جوامع وجود دارد ولی این آزمون به تنهایی مشخص نمی‌کند که کدام میانگین‌ها متفاوت هستند به همین دلیل از آزمون‌های پس از تجربه استفاده شده است. (اگر سطح معناداری بیشتر از ۰/۰۵ باشد نیازی به آزمون‌های پس از تجربه نیست).

جدول شماره ۵، نتیجه آزمون آنووا را نشان می‌دهد. همانطور که مشاهده می‌شود، سطح معناداری برای شاخص‌های فرم، مصالح و جزئیات، مقیاس و خطوط نمای بنا بیشتر از سطح خطا یعنی ۰/۰۵ قرار دارد. بنابراین معناداری آزمون تأیید نمی‌شود. به عبارت دیگر در میانگین شاخص‌های فرم، مصالح و جزئیات، مقیاس و خطوط نمای بنا در سه پروژه طرح صحنه شهستان، طرح توسعه فضای شهری مسجد آقانور و طرح صحنه امین تفاوت معنی وجود ندارد.

شماره ۳ قابل مشاهده است. در این جدول آمار توصیفی

شاخص‌ها	تعداد جامعه	انحراف		میانگین
		خطای معیار	میانگین	
فرم	۸۷	۰/۰۸۳	۰/۷۷۱	۳/۴۰
مصالح و جزئیات	۸۷	۰/۰۹۳	۰/۸۶۶	۳/۵۵
مقیاس	۸۷	۰/۰۹۷	۰/۹۰۹	۳/۶۶
توجه به طبیعت	۸۷	۰/۰۹۸	۰/۹۱۴	۳/۵۳
خط آسمان	۸۷	۰/۰۸۵	۰/۷۹۰	۳/۷۲
خطوط نمای بنا	۸۷	۰/۰۸۶	۰/۸۰۶	۳/۴۴

جدول ۳- خلاصه نتایج آماری

مربوط به آزمون فرض آرایه می‌شود و اعداد محاسبه شده به ترتیب تعداد داده‌ها، میانگین، انحراف معیار و خطای میانگین مشخص شده است. نتایج آزمون آمار توصیفی نشان می‌دهد که مقدار میانگین نمونه از ۳ بیشتر است یا

سطح معناداری = ۳

شاخص‌ها	تی	درجه آزادی	عدد معناداری (Sig)	تفاوت	
				فاصله اطمینان	۹۵ درصد اختلاف
فرم	۴/۸۰۰	۸۶	۰/۰۰۰	۰/۳۹۷	۰/۲۳
مصالح و جزئیات	۵/۹۰۴	۸۶	۰/۰۰۰	۰/۵۴۸	۰/۳۶
مقیاس	۶/۷۶۰	۸۶	۰/۰۰۰	۰/۶۵۹	۰/۴۷
توجه به طبیعت	۵/۴۳۳	۸۶	۰/۰۰۰	۰/۵۳۳	۰/۳۴
خط آسمان	۸/۴۵۹	۸۶	۰/۰۰۰	۰/۷۱۶	۰/۵۵
خطوط نمای بنا	۵/۰۵۶	۸۶	۰/۰۰۰	۰/۴۲۷	۰/۲۷

جدول ۴- نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای

کمتر، ولی این موضوع باید از طریق آمار استنباطی (آزمون فرض یا فاصله عدم اطمینان) تأیید شود. همانطور که در جدول شماره ۴ مشاهده می‌شود، در سطح ۹۵٪ اطمینان (یا خطا ۵٪) آمار تی برای شاخص‌های فرم،

^۱ ANOVA: Analysis of variance

جدول ۵- آزمون آنالیز واریانس

که در حوزه طراحی میان‌افزا در بافت‌های تاریخی تجربه دارند،

شاخص‌ها	جمع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	f	sig
فرم	بین گروهی	۱/۶۰۳	۲	۰/۸۰۲	۱/۳۶۱
	درون گروهی	۴۹/۴۶۶	۸۴	۰/۵۸۹	
	کل	۵۱/۰۶۹	۸۶	-	
مصالح و جزئیات	بین گروهی	۲/۴۵۵	۲	۱/۲۲۷	۱/۶۳۳
	درون گروهی	۶۱/۹۸۵	۸۴	۰/۷۳۸	
	کل	۶۴/۴۳۹	۸۶	-	
مقیاس	بین گروهی	۳/۹۸۷	۲	۱/۹۹۴	۲/۴۹۵
	درون گروهی	۶۷/۱۱۹	۸۴	۰/۷۹۹	
	کل	۷۱/۱۰۶	۸۶	-	
توجه به طبیعت	بین گروهی	۸/۹۲۲	۲	۴/۴۶۱	۵/۹۵۲
	درون گروهی	۶۲/۹۵۸	۸۴	۰/۷۴۹	
	کل	۷۱/۸۸۰	۸۶	-	
خط آسمان	بین گروهی	۴/۶۰۰	۲	۲/۳۰۰	۳/۹۳۷
	درون گروهی	۴۹/۰۷۳	۸۴	۰/۵۸۴	
	کل	۵۳/۶۷۳	۸۶	-	
خطوط نمای بنا	بین گروهی	۰/۹۸۹	۲	۰/۴۹۴	۰/۷۵۷
	درون گروهی	۵۴/۵۸۵	۸۴	۰/۶۵۳	
	کل	۵۵/۸۴۷	۸۶	-	

سطح معناداری برای شاخص‌های توجه به طبیعت و خط آسمان کمتر از سطح خطا یعنی ۰/۰۵ قرار دارد. پس معناداری آزمون تأیید می‌شود. به عبارت دیگر میانگین شاخص‌های توجه به طبیعت و خط آسمان در سه پروژه طرح صحنه شهستان، طرح توسعه فضای شهری مسجد آقانور و طرح صحنه امین تفاوت معنی وجود دارد. تفاوت میانگینی سه پروژه با استفاده از آزمون توکی^۱ و ا.چ. اس. دی.^۲ به شکل زیر نشان داده شده است:

طبق نتایج بدست آمده از آزمون توکی (جدول ۶) شاخص‌های توجه به طبیعت؛ طرح صحنه شهستان دارای میانگین ۳/۷۴، طرح توسعه فضای شهری مسجد آقانور دارای میانگین ۳/۷۸ و طرح صحنه امین دارای میانگین ۳/۰۸ است. همچنین طبق نتایج بدست آمده از آزمون توکی شاخص‌های میانگین خط آسمان، طرح صحنه شهستان دارای میانگین ۴/۰۰، طرح توسعه فضای شهری مسجد آقانور دارای میانگین ۳/۷۱ و طرح صحنه امین دارای میانگین ۳/۴۴ هستند. طبق نتایج بدست آمده از آزمون ا.چ. اس. دی. (جدول ۷) در متغیر توجه به آسمان طرح صحنه شهستان با طرح صحنه امین و طرح محوطه کتابخانه آقانور در سطح اطمینان ۹۵ درصد تفاوت معناداری دارند. همچنین در متغیر خط آسمان طرح صحنه شهستان با طرح صحنه امین در سطح اطمینان ۹۵ درصد تفاوت معناداری دارند.

جدول ۶- نتایج آزمون توکی

طرح‌های مصوب	میانگین توجه به طبیعت	میانگین خط آسمان
طرح صحنه شهستان	۳/۷۴	۴/۰۰
طرح توسعه فضای شهری مسجد آقانور	۳/۷۸	۳/۷۱
طرح صحنه امین	۳/۰۸	۳/۴۴

انجام شد. این طراحان که هر کدام سابقه کاری چشمگیری در پروژه‌های مشابه در ایران و سایر کشورهای دارای بافت تاریخی دارند، به بررسی چالش‌ها، فرصت‌ها و نقاط قوت و ضعف طرح‌های توسعه‌ای در بافت تاریخی باباقاسم اصفهان پرداختند. نتایج این مصاحبه‌ها در پنج محور اصلی قابل دسته‌بندی است که هر کدام با جزئیات بیشتری مورد بحث قرار می‌گیرند:

۱. هماهنگی با بافت تاریخی:

یکی از مهم‌ترین نقاطی که تقریباً همه مصاحبه‌شوندگان بر آن تأکید داشتند، ضرورت هماهنگی کالبدی طراحی

در این بخش از پژوهش، به منظور تکمیل تحلیل کمی، مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته‌ای با ۱۰ نفر از طراحان حرفه‌ای

^۱ Tukey

^۲ HSD

تحلیل توسعه کالبدی در بافت تاریخی باباقاسم اصفهان با رویکرد میانافزای محرک توسعه

قدیمی به خوبی صورت نگرفته و این موضوع می تواند به ایجاد تضاد ظاهری منجر شود.»
به نظر می رسد که انتخاب مصالح و فرم های معماری در کلیات پروژه ها به خوبی با بافت تاریخی هماهنگ است، اما نیاز به دقت بیشتری در اجرای جزییات معماری وجود دارد.

۲. حفظ مقیاس انسانی و نیازهای روزمره ساکنان:
یکی دیگر از مهم ترین مسائل مطرح شده توسط طراحان، توجه به مقیاس انسانی در طراحی فضاهای جدید بود. آن ها بر این باور بودند که طراحی در بافت تاریخی نه تنها باید با ساختمان های موجود هماهنگ باشد، بلکه باید به نیازهای روزمره ساکنان نیز توجه داشته باشد. یکی از طراحان بیان کرد:

های جدید با بافت تاریخی موجود بود. طراحان بیان کردند که در بافت های تاریخی، پیوستگی بین ساختمان های جدید و قدیمی به ایجاد حس مکان و احترام به تاریخ محلی کمک می کند. به گفته یکی از طراحان:

«حفظ هویت تاریخی و یکپارچگی فضاهای جدید با بافت قدیمی از مهم ترین اولویت ها در طراحی میان افزا است. در پروژه های باباقاسم، این تلاش مشهود است؛ به ویژه از طریق استفاده از مصالح سنتی و فرم هایی که به تاریخ معماری منطقه اشاره دارد.»

با این حال، برخی طراحان اشاره کردند که در برخی جزییات اجرایی، هماهنگی کافی وجود ندارد. برای مثال، یکی از معماران اظهار داشت:

«گرچه از مصالح بومی استفاده شده است، اما در برخی موارد، تطبیق دقیق فرم های جدید با جزییات معماری

جدول ۷- نتایج آزمون اچ. اس. دی.

متغیر وابسته	I	J	تفاوت میانگین (I-J)	خطای معیار میانگین	سطح معناداری	
					فاصله اطمینان ۹۵ درصد اختلاف پائینی	بالایی
فرم	طرح صحه شهشان	طرح محوطه کتابخانه آقاتور	-۰/۰۵۲	۰/۲۰۲	۰/۹۶۴	-۰/۰۵۳
			۰/۲۵۹	۰/۲۰۲	۰/۴۰۸	-۰/۰۲۲
فرم	طرح صحه آقاتور	طرح صحه امین	۰/۰۵۲	۰/۲۰۲	۰/۹۶۴	-۰/۰۴۳
			۰/۳۱۰	۰/۲۰۲	۰/۲۷۸	-۰/۰۱۷
مصلح و جزییات	طرح صحه امین	طرح صحه شهشان	-۰/۲۵۹	۰/۲۰۲	۰/۴۰۸	-۰/۰۷۴
			-۰/۳۱۰	۰/۲۰۲	۰/۲۷۸	-۰/۰۷۹
مصلح و جزییات	طرح صحه شهشان	طرح محوطه کتابخانه آقاتور	۰/۰۰۰	۰/۲۲۶	۱/۰۰۰	-۰/۰۵۴
			۰/۳۵۶	۰/۲۲۶	۰/۲۶۰	-۰/۰۱۸
مصلح و جزییات	طرح صحه آقاتور	طرح صحه امین	۰/۰۰۰	۰/۲۲۶	۱/۰۰۰	-۰/۰۵۴
			۰/۰۰۰	۰/۲۲۶	۱/۰۰۰	-۰/۰۵۴

					طرح صحه امین	
۰/۸۹	-۰/۱۸	۰/۲۶۰	۰/۲۲۶	۰/۳۵۶		
					طرح صحه شهشان	
۰/۱۸	-۰/۸۹	۰/۲۶۰	۰/۲۲۶	-۰/۳۵۶		طرح صحه امین
۰/۱۸	-۰/۸۹	۰/۲۶۰	۰/۲۲۶	-۰/۳۵۶	طرح محوطه کتابخانه آقاتور	
					طرح محوطه کتابخانه آقاتور	
۰/۵۷	-۰/۵۵	۰/۹۹۹	۰/۲۳۵	۰/۰۱۱		طرح صحه شهشان
۱/۰۲	-۰/۱۰	۰/۱۲۹	۰/۲۳۵	۰/۴۶۰	طرح صحه امین	
					طرح صحه شهشان	
۰/۵۵	-۰/۵۷	۰/۹۹۹	۰/۲۳۵	-۰/۰۱۱		طرح محوطه کتابخانه آقاتور
۱/۰۱	-۰/۱۱	۰/۱۴۲	۰/۲۳۵	۰/۴۴۸	طرح صحه امین	
					طرح صحه شهشان	
۰/۱۰	-۱/۰۲	۰/۱۲۹	۰/۲۳۵	-۰/۴۶۰		طرح صحه امین
۰/۱۱	-۱/۰۱	۰/۱۴۲	۰/۲۳۵	-۰/۴۴۸	طرح محوطه کتابخانه آقاتور	
					طرح صحه شهشان	
۱/۲۰	۰/۱۱	۰/۰۱۴	۰/۲۲۷	۰/۶۵۵*	طرح صحه امین	
۰/۵۹	-۰/۵۰	۰/۹۷۸	۰/۲۲۷	۰/۰۴۶	طرح صحه شهشان	
					طرح محوطه کتابخانه آقاتور	
۱/۲۴	۰/۱۶	۰/۰۰۸	۰/۲۲۷	۰/۷۰۱*	طرح صحه امین	
-۰/۱۱	-۱/۲۰	۰/۰۱۴	۰/۲۲۷	-۰/۶۵۵*	طرح صحه شهشان	
					طرح صحه امین	
-۰/۱۶	-۱/۲۴	۰/۰۰۸	۰/۲۲۷	-۰/۷۰۱*	طرح محوطه کتابخانه آقاتور	
۱/۲۰	۰/۱۱	۰/۰۱۴	۰/۲۲۷	۰/۶۵۵*	طرح صحه امین	
					طرح محوطه کتابخانه آقاتور	
۰/۷۷	-۰/۱۹	۰/۳۲۹	۰/۲۰۱	۰/۲۸۷	طرح محوطه کتابخانه آقاتور	
۱/۰۴	۰/۰۸	۰/۰۱۷	۰/۲۰۱	۰/۵۶۳*	طرح صحه امین	
					طرح محوطه کتابخانه آقاتور	
۰/۱۹	-۰/۷۷	۰/۳۲۹	۰/۲۰۱	-۰/۲۸۷	طرح صحه شهشان	
۰/۷۵	-۰/۲۰	۰/۳۵۹	۰/۲۰۱	۰/۲۷۶	طرح صحه امین	
					طرح صحه شهشان	
-۰/۰۸	-۱/۰۴	۰/۰۱۷	۰/۲۰۱	-۰/۵۶۳*	طرح صحه شهشان	
۰/۲۰	-۰/۷۵	۰/۳۵۹	۰/۲۰۱	-۰/۲۷۶	طرح محوطه کتابخانه آقاتور	
					طرح صحه شهشان	
۰/۴۷	-۰/۵۴	۰/۹۸۶	۰/۲۱۲	-۰/۰۳۴	طرح محوطه کتابخانه آقاتور	
۰/۷۱	-۰/۳۰	۰/۵۹۵	۰/۲۱۲	۰/۲۰۷	طرح صحه امین	
					طرح محوطه کتابخانه آقاتور	
۰/۵۴	-۰/۴۷	۰/۹۸۶	۰/۲۱۲	۰/۰۳۴	طرح صحه شهشان	
۰/۷۵	-۰/۲۶	۰/۴۹۴	۰/۲۱۲	۰/۲۴۱	طرح صحه امین	
					طرح صحه شهشان	
۰/۳۰	-۰/۷۱	۰/۵۹۵	۰/۲۱۲	-۰/۲۰۷	طرح صحه شهشان	
۰/۲۶	-۰/۷۵	۰/۴۹۴	۰/۲۱۲	-۰/۲۴۱	طرح محوطه کتابخانه آقاتور	

مقیاس

توجه به طبیعت

خط آسمان

خطوط نمای بنا

«در بافت‌های تاریخی، توجه به مقیاس انسانی و ارتباطات اجتماعی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. در پروژه صحنه شهشهان و محوطه کتابخانه آقانور، به نظر می‌رسد که این موضوع به‌خوبی رعایت شده است. فضای عمومی ایجاد شده باعث شده تا محلی برای تجمع و تعاملات اجتماعی ساکنان فراهم شود.»

با این حال، چند تن از طراحان بیان کردند که در برخی از طرح‌ها، تمرکز زیاد بر زیبایی‌شناسی موجب شده است که به جنبه‌های عملکردی و نیازهای واقعی ساکنان محلی کمتر توجه شود. به عنوان مثال، یکی از آن‌ها اظهار داشت:

«هرچند که این طرح‌ها از نظر بصری جذاب هستند، اما بعضی از آن‌ها کمتر به نیازهای عملی ساکنان و کاربری‌های روزمره توجه داشته‌اند. این امر می‌تواند در بلندمدت مشکلاتی برای استفاده مؤثر از فضاها ایجاد کند. اگر بخواهم مثال بزنم در این طرح‌ها توجهی به قشر سالمند و معلول به میزان کافی نشده است.»

۳. چالش خط آسمان و ارتفاع بناها:

یکی از چالش‌های مهم که توسط اکثر طراحان مطرح شد، مسئله هماهنگی با خط آسمان و کنترل ارتفاع ساختمان‌های جدید در مقایسه با بناهای تاریخی موجود بود. یکی از طراحان توضیح داد:

«در طراحی میان‌افزا، یکی از مشکلات رایج، تطبیق ارتفاع ساختمان‌های جدید با بناهای تاریخی است. در بافت‌های قدیمی، ارتفاع نامناسب می‌تواند تعادل بصری را به هم بزند.»

۴. کمبود فضاهای سبز و ارتباط با طبیعت:

طراحان در مصاحبه‌ها اشاره کردند که ارتباط بین فضاهای ساخته‌شده و طبیعت می‌تواند نقش مهمی در بهبود کیفیت زندگی در بافت‌های تاریخی ایفا کند. آن‌ها اعتقاد داشتند که فضای سبز، حتی در مقیاس کوچک، می‌تواند تعادل خوبی بین عناصر طبیعی و معماری ایجاد کند. یکی از طراحان چنین اظهار کرد:

«گرچه بافت‌های تاریخی به دلیل محدودیت‌های مکانی ممکن است فضاهای سبز بزرگ نداشته باشند، اما ایجاد فضاهای کوچک سبز می‌تواند به کیفیت محیطی کمک

کند. در طرح‌های باباقاسم، این مسئله کمتر مورد توجه قرار گرفته است.»

این نکته نشان می‌دهد که در طراحی‌های آینده، باید به ایجاد فضاهای سبز کوچک اما مؤثر توجه بیشتری شود تا بتوان تعادلی بین معماری و طبیعت برقرار کرد. برخی از طراحان نیز به این نکته اشاره کردند که فضاهای سبز می‌تواند به جلب توجه گردشگران و همچنین بهبود تعاملات اجتماعی کمک کند.

۵. مشارکت محدود ساکنان محلی در فرآیند طراحی:

یکی از نقدهای اصلی مطرح‌شده توسط طراحان، نبود مشارکت کافی ساکنان محلی در فرآیند طراحی و تصمیم‌گیری بود. طراحان بر این باور بودند که مشارکت مردم محلی در مراحل اولیه طراحی می‌تواند به بهبود کیفیت پروژه‌ها و افزایش حس تعلق به فضاهای جدید کمک کند. یکی از طراحان اشاره کرد:

«در طراحی میان‌افزا، نظر ساکنان محلی و ذی‌نفعان کلیدی بسیار مهم است. در پروژه‌های محدوده باباقاسم، مردم محلی اگر از ابتدا در طراحی دخیل بودند، ممکن بود نتیجه نهایی بهتر باشد.»

این موضوع از دیدگاه برخی طراحان باعث شده تا برخی از نیازهای واقعی ساکنان نادیده گرفته شود و طرح‌ها به شکلی که کاملاً با نیازهای محلی همخوانی ندارد تصویب شوند. خدیری و همکاران (۱۴۰۲) در راستای تأیید این ادعا تشکیل سامانه‌های اطلاع‌رسانی و ترویجی جهت اطلاع یافتن مردم از حق و منافع خود را عاملی برای ارتقای مشارکت آن‌ها معرفی می‌کنند.

به طور کلی، نتایج مصاحبه‌های کیفی نشان داد که طرح‌های توسعه‌ای در بافت تاریخی باباقاسم، با وجود تلاش برای حفظ هویت تاریخی و ایجاد هماهنگی با بافت قدیمی، در برخی جنبه‌ها مانند هماهنگی خط آسمان، افزایش فضاهای سبز و جلب مشارکت محلی نیاز به بهبود دارند. طراحان پیشنهاد کردند که در طرح‌های آینده، مشارکت فعال‌تر جامعه محلی و توجه بیشتر به جزئیات معماری و فضای سبز می‌تواند به تقویت این طرح‌ها و حفظ بهتر هویت تاریخی منطقه کمک کند.

۵- نتیجه‌گیری

نتیجه‌گیری این پژوهش با توجه به تحلیل‌های کمی و کیفی، نشان می‌دهد که توسعه روزافزون کلان‌شهر اصفهان و ضرورت حفظ و احیای بافت‌های تاریخی، اهمیت اجرای طرح‌های میان‌افزا را بیش از پیش تشدید می‌کند. در محدوده تاریخی باباقاسم، سه طرح با رویکرد میان‌افزای محرک توسعه به تصویب رسیده و در حال اجرا هستند. این طرح‌ها به عنوان الگوهای ارائه‌شده توسط نهادهای ذی‌صلاح می‌توانند خط مشی مناسب برای دیگر پروژه‌ها در همین محدوده محسوب شده و درس آموزه‌هایی از منظر معیارهای کالبدی میان‌افزای محرک توسعه برای رویه طراحی در بافت‌های تاریخی به ارمغان آورند.

تحلیل‌های کمی این پژوهش، نشان داد که در این سه طرح، معیارهای کالبدی میان‌افزای محرک توسعه به‌طور مطلوب رعایت شده‌اند و تفاوت معناداری میان این معیارها در طرح‌ها وجود ندارد. این وحدت رویه در به‌کارگیری فرم، شکل مصالح، جزئیات، مقیاس و خطوط نمای بنا، نشان می‌دهد که این ویژگی‌ها می‌توانند به عنوان الگویی مناسب برای هدایت سایر طرح‌های مشابه در بافت تاریخی باباقاسم به‌کار گرفته شوند.

اما از سوی دیگر، تحلیل‌های کیفی بر مبنای مصاحبه با طراحان حرفه‌مند نشان داد که در کنار نقاط قوت موجود، چالش‌هایی نظیر کمبود فضای سبز و عدم هماهنگی کافی با خط آسمان در برخی طرح‌ها وجود دارد. همچنین، عدم مشارکت کافی ساکنان محلی در مراحل ابتدایی رویه طراحی یکی از ضعف‌های عمده این طرح‌ها است. لذا ممکن است بر پذیرش و موفقیت نهایی آن‌ها تأثیر منفی بگذارد.

بر اساس تحلیل‌های کمی و کیفی انجام‌شده در این پژوهش، برای بهبود کیفیت طرح‌های میان‌افزا در بافت تاریخی باباقاسم اصفهان و سایر بافت‌های تاریخی مشابه، پیشنهادات زیر در سه سطح خرد، میانی و کلان ارائه می‌شود. این پیشنهادات به‌گونه‌ای تنظیم شده‌اند که با اولویت‌بندی مشخص، می‌توانند راهگشای بهبود فرآیند طراحی و اجرای پروژه‌های توسعه‌ای در بافت‌های تاریخی باشند.

۱. سطح خرد (کوتاه‌مدت)

این دسته از پیشنهادات مربوط به اقدامات فوری و اجرایی هستند که می‌توانند در کوتاه‌ترین زمان ممکن به نتایج ملموس و مثبت منجر شوند.

الف) ایجاد فضاهای سبز کوچک و مؤثر

توصیه: در طرح‌های میان‌افزا، توجه به ایجاد فضاهای سبز کوچک، اما مؤثر در فضاهای عمومی، ضروری است. این فضاها می‌توانند شامل باغچه‌های عمومی، حیاط‌های سبز و فضاهای سبز در مجاورت بناها باشند.

دلایل اهمیت: وجود فضاهای سبز، حتی در ابعاد کوچک، به بهبود کیفیت زیست‌محیطی و ارتقای رضایت ساکنان کمک می‌کند و می‌تواند تعادل مطلوبی بین فضای ساخته‌شده و طبیعت ایجاد نماید.

اولویت: این اقدام باید در اولویت نخست قرار گیرد، زیرا ایجاد فضاهای سبز تأثیر زیادی در ارتقای کیفیت زندگی ساکنان و حفظ تعادل محیطی دارد.

ب) هماهنگی با خط آسمان و کنترل ارتفاع بناها

توصیه: در طرح‌های آینده، ارتفاع ساختمان‌ها باید به‌طور دقیق‌تری کنترل شود تا با خط آسمان موجود هماهنگ باشد. همچنین، مصالح و جزئیات نما باید به گونه‌ای انتخاب شوند که با بافت تاریخی هم‌خوانی داشته باشند.

دلایل اهمیت: هماهنگی با خط آسمان و جلوگیری از ایجاد نماهای بلند یا کوتاه و نامناسب می‌تواند به حفظ یکپارچگی بصری و شکل‌بندی نماهای شهری کمک کند.

اولویت: این اقدام باید در اولویت دوم قرار گیرد، زیرا حفظ هماهنگی بصری به‌ویژه در بافت‌های تاریخی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

ج) مشارکت فعال ساکنان در مراحل اولیه طراحی

توصیه: برای افزایش پذیرش طرح‌ها و ارتقای کیفیت آن‌ها، لازم است ساکنان محلی در مراحل اولیه طراحی و تصمیم‌گیری‌ها به‌صورت فعال مشارکت داده شوند. این مشارکت می‌تواند از طریق کارگاه‌های طراحی مشترک، جلسات مشورتی و گردهمایی‌های عمومی انجام شود.

دلایل اهمیت: مشارکت ساکنان محلی در فرآیند طراحی باعث تقویت احساس تعلق به پروژه‌ها و افزایش رضایت‌مندی آن‌ها می‌شود و می‌تواند به کاهش مقاومت در برابر طرح‌ها کمک کند.

اولویت: این اقدام باید در اولویت سوم قرار گیرد، زیرا مشارکت محلی در مراحل اولیه طراحی می‌تواند پذیرش اجتماعی پروژه‌ها را تسهیل کند.

۲. سطح میانی (میان‌مدت)

تحلیل توسعه کالبدی در بافت تاریخی باباقاسم اصفهان با رویکرد میانافزای محرک توسعه

اولویت: این اقدام باید در اولویت سوم قرار گیرد، زیرا این نوع فضاها می‌توانند نقش اساسی در ارتقای زندگی اجتماعی ساکنان داشته باشند.

۳. سطح کلان (بلندمدت)

پیشنهادات این سطح به برنامه‌ریزی‌های بلندمدت و راهبردی پرداخته و هدف آن‌ها ایجاد بستری پایدار برای توسعه بافت‌های تاریخی است.

الف) ارزیابی‌های دوره‌ای پس از بهره‌برداری

توصیه: پیشنهاد می‌شود پس از بهره‌برداری از طرح‌ها، ارزیابی‌های دوره‌ای با مشارکت ساکنان و ذی‌نفعان صورت گیرد تا بازخوردهای واقعی از وضعیت فضاها جمع‌آوری شود و اصلاحات لازم در طرح‌ها انجام گیرد.

دلایل اهمیت: ارزیابی‌های دوره‌ای می‌توانند کمک کنند تا در صورت لزوم تغییرات مورد نیاز در پروژه‌ها اعمال شوند و کیفیت پروژه‌ها بهبود یابد.

اولویت: این اقدام باید در اولویت اول قرار گیرد، زیرا ارزیابی‌های مستمر موجب بهبود و پایداری طرح‌ها در بلندمدت خواهد شد.

ب) توسعه فضای سبز شهری در مقیاس کلان‌تر

توصیه: برنامه‌ریزی برای توسعه فضای سبز بزرگ‌تر در سطح بافت تاریخی و حتی در سطح شهری می‌تواند به تقویت کیفیت محیطی کمک کند.

دلایل اهمیت: فضای سبز بزرگ‌تر می‌تواند نقش اکولوژیکی و اجتماعی برجسته‌تری ایفا کرده و به بهبود کیفیت هوای شهری و زندگی ساکنان کمک کند.

اولویت: این اقدام باید در اولویت دوم قرار گیرد، زیرا فضای سبز در مقیاس بزرگ‌تر می‌تواند به عنوان عاملی مؤثر در ارتقای کیفیت زندگی شهری عمل کند.

ج) تهیه برنامه جامع برای توسعه بافت‌های تاریخی

توصیه: تدوین برنامه‌ای جامع و بلندمدت برای توسعه بافت‌های تاریخی اصفهان که در آن تمامی ابعاد کالبدی، اجتماعی، و محیط‌زیستی در نظر گرفته شود.

دلایل اهمیت: برنامه جامع می‌تواند به عنوان یک نقشه راه برای تمامی پروژه‌ها و طرح‌های توسعه‌ای در بافت‌های تاریخی عمل کرده و هماهنگی میان نهادهای مختلف را تسهیل کند.

پیشنهادات این سطح به‌طور میان‌مدت به بهبود فرآیند طراحی و اجرای طرح‌های میان‌افزا در بافت‌های تاریخی پرداخته و به دنبال فراهم آوردن زمینه‌های پایدارتر برای موفقیت پروژه‌ها هستند.

الف) تدوین اسناد هدایت طراحی ویژه برای بافت‌های تاریخی
توصیه: لازم است اسناد هدایت طراحی ویژه‌ای برای بافت‌های تاریخی باباقاسم تدوین شود. این اسناد باید شامل دستورالعمل‌های دقیق برای انتخاب مصالح، هماهنگی فرم‌ها و مقیاس بناها و همچنین توجه به ارزش‌های تاریخی و فرهنگی باشد.

دلایل اهمیت: این اسناد می‌توانند به‌عنوان راهنمایی برای طراحان و نهادهای اجرایی عمل کنند و تضمین نمایند که تمامی پروژه‌ها با توجه به اصول کالبدی و فرهنگی خاص هر منطقه اجرا شوند.

اولویت: این اقدام باید در اولویت اول قرار گیرد، زیرا ایجاد چارچوب‌های قانونی و اجرایی می‌تواند هم‌زمان به حفظ هویت تاریخی و تسهیل فرآیند توسعه کمک کند.

ب) آموزش و ظرفیت‌سازی برای طراحان و مدیران پروژه‌ها

توصیه: برگزاری دوره‌های آموزشی برای طراحان و مدیران پروژه‌ها با تأکید بر اصول طراحی میان‌افزا در بافت‌های تاریخی و ارتقاء دانش فنی در زمینه حفظ هویت معماری.

دلایل اهمیت: این دوره‌ها می‌توانند طراحان و نهادهای اجرایی را با چالش‌های خاص طراحی و اجرای پروژه‌ها در بافت‌های تاریخی آشنا کنند و کیفیت طراحی‌ها را ارتقاء دهند.

اولویت: این اقدام باید در اولویت دوم قرار گیرد، زیرا آموزش و توانمندسازی افراد کلیدی در پروژه‌ها به کاهش خطاها و بهبود کیفیت نهایی طرح‌ها کمک خواهد کرد.

ج) ایجاد فضاهای چندمنظوره اجتماعی و فرهنگی

توصیه: در طراحی‌های میان‌افزا، پیشنهاد می‌شود فضاهای عمومی چندمنظوره برای فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی ایجاد شوند. این فضاها می‌توانند برای برگزاری رویدادهای محلی، نمایشگاه‌ها، یا فعالیت‌های هنری و اجتماعی استفاده شوند.

دلایل اهمیت: ایجاد چنین فضاهایی می‌تواند باعث تقویت تعاملات اجتماعی و ارتقای حس تعلق به محله‌های تاریخی شود.

اولویت: این اقدام باید در اولویت سوم قرار گیرد، زیرا این برنامه‌ها می‌توانند موجب ایجاد دیدگاه منسجم و راهبردی برای حفاظت و توسعه پایدار بافت‌های تاریخی شوند. این دسته‌بندی و اولویت‌بندی پیشنهادی، می‌تواند به‌طور عملیاتی و مؤثر راه‌گشا باشد و بهبود کیفیت طراحی و اجرای طرح‌های توسعه‌ای در بافت‌های تاریخی را به همراه داشته باشد.

تحلیل توسعه کالبدی در بافت تاریخی باباقاسم اصفهان با رویکرد میانافزای محرک توسعه

۶- منابع

- اسفنجاری کناری، عیسی؛ علیخانی، آذر. (۱۳۹۹). بازشناسی و بازخوانی صحنه، فضای فراموش شده شهری در شهر تاریخی اصفهان. *معماری اقلیم گرم و خشک*، ۸(۱۲)، ۱-۲۳.
- DOI: [10.29252/ahdc.2021.15089.1429](https://doi.org/10.29252/ahdc.2021.15089.1429)
- انجم شعاع، مریم؛ حناچی، پیروز؛ و اندرودی، الهام. (۱۳۹۸). اصول و راهکارهای طراحی ساختارهای میانافزا به مثابه محرک توسعه بافت‌های تاریخی. *شهر ایرانی اسلامی*، ۱۰(۳۷)، ۶۷-۷۹.
- DOI: [20.1001.1.2228639.1398.10.37.6.0](https://doi.org/10.1001.1.2228639.1398.10.37.6.0)
- بزرگ‌نیا، مهدی؛ استعلاجی، علیرضا؛ و شیخ اعظمی، علی. (۱۴۰۱). تبیین نقش پروژه‌های محرک توسعه در بازآفرینی بافت‌های فرسوده شهری (نمونه موردی: منطقه ۱۱ شهر تهران). *فصلنامه شهر پایدار*، ۵(۲)، ۱۴۵-۱۶۴.
- https://www.jscity.ir/article_164507.html
- پور موسوی، سیدموسی؛ ناصر مستوفی، نوشیروان؛ و شکوهی بیدهدنی، محمدصالح. (۱۳۹۳). شناسایی اصول و راهکارهای اجرایی توسعه میانافزا در شهر تهران به عنوان یکی از ابعاد توسعه شهری پایدار. *مطالعات توسعه اجتماعی ایران*، ۴(۴)، ۳۷-۵۷.
- <https://sanad.iau.ir/Journal/jisds/Article/821558>
- پندار، هادی. (۱۳۹۹). چارچوب تبدیل فرایند شکل‌گیری پروژه‌های بزرگ‌مقیاس در بافت‌های تاریخی به محرک توسعه (کاتالیست) مثبت - مورد پژوهی: بافت تاریخی نجف اشرف. پژوهش‌های معماری اسلامی، ۸(۲)، ۷۳-۹۵.
- <http://jria.iust.ac.ir/article-1-1345-fa.html>
- پوراحمدی، مجتبی. (۱۳۹۸). بازتعریف ضوابط شهرسازی استقرار بنا با رویکرد حفاظت از بافت‌های تاریخی شهرها (نمونه موردی شهر لاهیجان). *دانش شهرسازی*، ۳(۲)، ۶۵-۸۲.
- <https://doi.org/10.22124/upk.2019.14132.1271>
- ترک زبان، شقایق؛ محمد مرادی، اصغر. (۱۳۹۰). ضوابط طراحی معماری در بافت‌های تاریخی. *معماری اقلیم گرم و خشک*، ۱(۱)، ۵۳-۶۶.
- DOI: [20.1001.1.26453711.1390.1.1.4.7](https://doi.org/10.1001.1.26453711.1390.1.1.4.7)
- توبچی ثانی، علی؛ مسعود، محمد؛ ربانی، اسدالله؛ و صرامی فروشانی، گلناز. (۱۴۰۱). برنامه‌ریزی بر پایه سناریو و کاربرد آن در بازآفرینی شهری پایدار (مورد پژوهی: بافت فرسوده شهری در گهان جزیره قشم). توسعه پایدار شهری، ۳(۷)، ۳۹-۵۸.
- <https://doi.org/10.22034/usd.2022.697956>
- خدیری، علیرضا؛ پوراحمد، احمد؛ و زنگنه، سعید. (۱۴۰۲). تحلیل بازآفرینی پایدار شهری در بهبود کیفیت زندگی مناطق فرسوده با رویکرد مشارکت مردمی (مطالعه موردی: محله سرخور بندرگناوه). *نشریه علمی شهر ایمن*، ۶(۳)، ۹۷-۱۱۲.
- <https://doi.org/10.22034/ispdrc.2023.2013303.1057>
- داداش پور، هاشم؛ تقوایی، علی اکبر؛ و قانع، نرگس. (۱۳۹۳). بررسی ظرفیت توسعه میانافزا در فضاهای موقوفه شهری؛ مطالعه موردی: ناحیه ۳ منطقه ۲ شهر یزد. *فصلنامه مطالعات شهر ایرانی اسلامی*، ۱۵، ۶۳-۷۸.
- <https://www.sid.ir/paper/177452/fa>
- درویش، امیرپژمان؛ منصوری، بهروز؛ و جاویدی نژاد، مهرداد. (۱۴۰۱). معماری احیاکننده در ارتقای کیفیت مسکن و بافت <https://doi.org/10.22034/usd.2023.704580> فرسوده در ایران. توسعه پایدار شهری، ۳(۹)، ۹۳-۱۱۲.

دهقانی، حمید. (۱۴۰۱). گزارش مدیریتی مطالعه فرهنگی اجتماعی بافت تاریخی باباقاسم و ارائه مجموعه اقدامات مداخله اجتماعی مورد مطالعه: محله‌های شهشان، دردشت و سنبلستان.

سجادزاده، حسن؛ حمیدی‌نیا، مریم؛ و دالوند، رضوان. (۱۳۹۶). سنجش و ارزیابی ابعاد محرک توسعه در بازآفرینی محله‌های سنتی نمونه موردی: محله حاجی در بافت تاریخی شهر همدان. نشریه جغرافیا و توسعه، ۱۵ (۴۹)، ۱-۲۲.

DOI: [10.22111/gdij.2017.3446](https://doi.org/10.22111/gdij.2017.3446)

شاه تیموری، یلدا؛ مظاهریان، حامد. (۱۳۹۱). رهنمودهای طراحی برای ساختارهای جدید در زمینه تاریخی. نشریه هنرهای زیبا- معماری و شهرسازی، ۱۷ (۴)، ۱-۱۵.

DOI: [10.22059/jfaup.2012.36363](https://doi.org/10.22059/jfaup.2012.36363)

شهاب زاده، محمد. (۱۳۹۱). راهنمای طراحی فضاهای محرک توسعه در بافت‌های فرسوده. نشریه داخلی شرکت عمران و بهسازی، ۸، ۱۶-۲۳.

شهیدبهبشتی، مرکز اسناد و تحقیقات دانشکده معماری و شهرسازی. (۱۳۷۷). گنجنامه؛ خانه‌های اصفهان. تهران: سازمان میراث فرهنگی کشور.

عبدالحامیدی، مهسا؛ جلیلی صدرآباد، سمانه؛ و دولت‌آبادی، فریبرز. (۱۳۹۸). انتخاب الگوهای معماری میان‌افزا مناسب در بافت تاریخی با تمرکز بر خوانش ویژگی‌های کالبدی- فضایی نمونه مطالعاتی بافت تاریخی منطقه قورخانه تهران.

مدیریت شهری و روستایی، ۱۸ (۵۵)، ۲۵۵-۲۷۶.

<https://ensani.ir/file/download/article/65be51979e309-10065-1402-837.pdf>

عزیزی، محمد مهدی؛ و بهرا، بهاره. (۱۳۹۶). نقش پروژه های محرک توسعه در بازآفرینی بافت مرکزی شهرها: نمونه مطالعاتی، بافت تاریخی شهر یزد. هنرهای زیبا: معماری و شهرسازی، ۲۲ (۴)، ۵-۱۶.

https://jfaup.ut.ac.ir/article_65692.html

علیپور، روجا؛ و خادمی مسعود. (۱۳۹۰). تأثیرات ساختارهای میان‌افزا بر تحریک نوسازی در بافت‌های فرسوده. منظر، ۳ (۱۴)، ۸۰-۸۳.

https://www.manzar-sj.com/article_106.html

فتح‌العلومی، ایل ناز؛ کاشانی جو، خشایار. (۱۴۰۰). بررسی اصول مکانیابی خطوط تراموا در بافت تاریخی با رویکرد پروژه محرک توسعه شهری (نمونه موردی: منطقه ۱۲ شهر تهران). مدیریت شهری و روستایی، ۲۰ (۶۴)، ۲۵-۳۹.

<https://ensani.ir/file/download/article/65be538e44762-10065-1402-899.pdf>

فنی، زهره؛ موسوی، سیدمحسن. (۱۴۰۰). ارزیابی اولویت‌های بازتوسعه فضاهای رهاشده شهری (مطالعه موردی: منطقه ۱۸ تهران). توسعه پایدار شهری، ۲ (۵)، ۱-۲۱. <https://doi.org/10.22034/usd.2021.696808>

فیلدن، برناردملشپور و یوکیلتو، یوکیو. (۱۳۸۳). راهنمای مدیریت برای محوطه‌های میراث جهانی. مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران.

قره‌بگلو، مینو؛ نژادابراهیمی، احد؛ و اردبیلچی، ایلقار. (۱۳۹۸). معماری میان‌افزا؛ رویکردی میان‌رشته‌ای برای طراحی در بافت تاریخی نمونه موردی: مجموعه تجاری مشروطه در بافت تاریخی بازار تبریز. باغ نظر، ۱۶ (۷۶)، ۵۷-۶۸.

DOI: [10.22034/bagh.2019.142666.3713](https://doi.org/10.22034/bagh.2019.142666.3713)

معاونت شهرسازی و معماری شهرداری اصفهان. (۱۳۹۹). بازتعریف نقش محلات هدف گردشگری در راستای توسعه گردشگری (محله شهشهان).

معززی مهر طهران، امیرمحمد؛ امید پور، مرتضی. (۱۳۹۹). بررسی پایداری و ساختار فضایی محلات و بافت‌های فرسوده و ناکارآمد شهر اصفهان با استفاده از روش چیدمان فضا. توسعه پایدار شهری، ۲ (۲)، ۱۱-۱۸.

https://usdjournals.daneshpajoohan.ac.ir/article_696711.html

موسوی، میرسعید؛ حبیب، فرح؛ و ماجدی، حمید. (۱۳۹۵). بازشناسی ویژگی‌های کالبدی- فضایی بافت قدیم شهر در ایران. *هویت شهر*، ۱۰(۴)، ۱۹-۲۸.

DOI: [10.1001.1.17359562.1395.10.4.2.3](https://doi.org/10.1001.1.17359562.1395.10.4.2.3)

میرخواجه‌الدین، آسوده؛ مجلسی‌کوپائی، ابوزر؛ و ایزدی، محمدسعید. (۱۴۰۲). ارتباط تحول در معماری شهری و مفاهیم پایداری اجتماعی (نمونه موردی بافت همت آباد اصفهان). *مطالعات هنر اسلامی*، ۲۰(۵۱)، ۶۵۸-۶۸۰.

DOI: [10.22034/ias.2023.380693.2142](https://doi.org/10.22034/ias.2023.380693.2142)

ناصری، فرناز؛ شهبازی، مجید؛ و ثبوتی، هومن. (۱۳۹۹). باز آفرینی محلات شهر زنجان در تطبیق با شاخصه‌های شهر ایرانی اسلامی (نمونه موردی محلات حسینیه و نایب آقا). *مطالعات هنر اسلامی*، ۱۷(۴۰)، ۳۳۳-۳۴۹.

DOI: [10.22034/ias.2020.223525.1212](https://doi.org/10.22034/ias.2020.223525.1212)

نوابی، کامبیز و حاجی‌قاسمی، کامبیز. (۱۳۹۹). *خشت و خیال (شرح معماری اسلامی ایران)*. سروش، دانشگاه شهید بهشتی.

Aliyu, M. (2018). Strategies for the Development of Integrated Infill Buildings in Historic Contexts. *Advanced Research in Construction and Urban Architecture*, 3(4), 6-33. Retrieved from: https://www.academia.edu/65260463/Strategies_for_the_Development_of_Integrated_Infill_Buildings_in_Historic_Contexts

Demiri, K. (2013). New Architecture as Infill in Historical Context. *Architecture and Urban Planning*, 7. doi: 10.7250/aup.2013.005

Falconer, M. K., & Frank, J. E. (1990). Sufficiency of Infrastructure Capacity for Infill Development. *Journal of Urban Planning and Development*, 116(3). [https://doi.org/10.1061/\(asce\)0733-9488\(1990\)116:3\(137\)](https://doi.org/10.1061/(asce)0733-9488(1990)116:3(137))

Farris, J. T. (2001). The barriers to using urban infill development to achieve smart growth. *Housing Policy Debate*, 12(1). <https://doi.org/10.1080/10511482.2001.9521395>

Grimmer, A. E., & Weeks, K. D. (1986). *New Exterior Additions to Historic Buildings: Preservation Concerns*. Department of the Interior (DOI) National Park Service (NPS).

Parris N. Glendening, G., & Roy Kienitz, S. (2001). *Models and Guidelines for Infill Development*.

Sadiqi, Z., Trigunarsyah, B., & Coffey, V. (2017). A framework for community participation in post-disaster housing reconstruction projects: A case of Afghanistan. *International Journal of Project Management*, 35(5). <https://doi.org/10.1016/j.ijproman.2016.11.008>

Simon, M. (2007). Modernity and context - Hungarian architecture at the beginning of the Kádár-era. *Periodica Polytechnica Architecture*, 38(1). <https://doi.org/10.3311/pp.ar.2007-1.05>

Sternberg, E. (2002). What makes buildings catalytic? How cultural facilities can be designed to spur surrounding development. *Journal of Architectural and Planning Research*, 19(1). <https://www.jstor.org/stable/43030597>

Tavernor, R., & Gassner, G. (2010). Visual consequences of the plan: Managing London's changing skyline. *City, Culture and Society*, 1(2). <https://doi.org/10.1016/j.ccs.2010.06.001>

Tweed, C., & Sutherland, M. (2007). Built cultural heritage and sustainable urban development. *Landscape and Urban Planning*, 83(1). <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2007.05.008>

Winter, V. (2003). *Historic Districts in Anderson, South Carolina: Design Guide Lines*.

References

Aliyu, M. (2018). Strategies for the Development of Integrated Infill Buildings in Historic Contexts. *Advanced Research in Construction and Urban Architecture*, 3(4), 6-33. Retrieved from: https://www.academia.edu/65260463/Strategies_for_the_Development_of_Integrated_Infill_Buildings_in_Historic_Contexts

- Asfanjarikanari, A., & Alikhani, A. (2020). Recognition and Reinterpretation of "Saheh," the Forgotten Urban Space in the Historical City of Isfahan. *Architecture of Hot and Dry Climates*, 8(12), 1–23. [In Persian]. DOI: 10.29252/ahdc.2021.15089.1429
- Brink, E., Dellve, L., Hallberg, U., Abrahamsson, K. H., Klingberg, G., & Wentz, K. (2006). Constructing grounded theory. A practical guide through qualitative analysis. *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-Being*, 1(3). <https://doi.org/10.3402/qhw.v1i3.4932>
- Demiri, K. (2013). New Architecture as Infill in Historical Context. *Architecture and Urban Planning*, 7. doi: 10.7250/aup.2013.005
- Darvish, E., Mansouri, B., & Javidi Nejad, M. (2022). Regenerative Architecture in Improving Housing Quality and Worn-out Texture in Iran. *Sustainable Urban Development*, 3(9), 93–112. [In Persian] [.https://doi.org/10.22034/usd.2023.704580](https://doi.org/10.22034/usd.2023.704580)
- Farris, J. T. (2001). The barriers to using urban infill development to achieve smart growth. *Housing Policy Debate*, 12(1). <https://doi.org/10.1080/10511482.2001.9521395>
- Fielden, B., & Yukihito, Y. (2004). *Guidelines for Managing World Heritage Sites*. Tehran: Tehran University Press.[In Persian].
- Falconer, M. K., & Frank, J. E. (1990). Sufficiency of Infrastructure Capacity for Infill Development. *Journal of Urban Planning and Development*, 116(3). [https://doi.org/10.1061/\(asce\)0733-9488\(1990\)116:3\(137\)](https://doi.org/10.1061/(asce)0733-9488(1990)116:3(137))
- Grimmer, A. E., & Weeks, K. D. (1986). *New Exterior Additions to Historic Buildings: Preservation Concerns*. Department of the Interior (DOI) National Park Service (NPS).
- Hajighasemi, K., Rasooli, J., & Navayi, K. (2020). *Brick and Imagination (A Description of Iranian Islamic Architecture)*. Tehran: Soroush.[In Persian].
- Kaveh, F., & Mousavi, S. (2021). Evaluation of Redevelopment Priorities for Abandoned Urban Spaces (Case Study: District 18 of Tehran). *Sustainable Urban Development*, 2(5), 1–21. [In Persian]. <https://doi.org/10.22034/usd.2021.696808>
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *InterViews: Learning the Craft of Qualitative Research Interviewing*, 2nd ed.
- Mazzi Mehr Tehran, A. M., & Omidipoor, M. (2020). Evaluation of Sustainability and Spatial Structure of Neighborhoods and Worn-out Textures in Isfahan Using Space Syntax. *Sustainable Urban Development*, 2(2), 11–18.[In Persian]. https://usjournal.daneshpajoohan.ac.ir/article_696711.html
- Mirkhajedin, A., Majlesikoupaei, A., & Izadi, M. S. (2023). The Relationship Between Urban Architectural Transformation and Concepts of Social Sustainability (Case Study: Hemmat Abad, Isfahan). *Islamic Art Studies*, 20(51), 658–680.[In Persian]. DOI: 10.22034/ias.2023.380693.2142
- Mousavi, M., Habib, F., & Majdi, H. (2016). Recognition of Physical-Spatial Characteristics of the Old Texture of Cities in Iran. *City Identity*, 10(4), 19–28.[In Persian]. DOI: 20.1001.1.17359562.1395.10.4.2.3
- Naseri, F., Shahbazi, M., & Sabooti, H. (2020). Regeneration of Zanjan City Neighborhoods in Accordance with the Characteristics of the Iranian Islamic City (Case Study: Hoseiniyeh and Naib Agha Neighborhoods). *Islamic Art Studies*, 17(40), 333–349.[In Persian]. DOI: 10.22034/ias.2020.223525.1212
- Parris N. Glendenning, G., & Roy Kienitz, S. (2001). *Models and Guidelines for Infill Development*.
- Sajadzadeh, H., Hamidi Nia, M., & Dalvand, R. (2017). Measuring and Evaluating the Dimensions of Development Catalysts in the Regeneration of Traditional Neighborhoods: Case Study of Haji Neighborhood in the Historical Fabric of Hamedan City. *Journal of Geography and Development*, 15(49), 1–22. [In Persian]. DOI: 10.22111/gdj.2017.3446
- Shahtemuri, Y., & Mazaheryan, H. (2012). Design Guidelines for New Structures in Historical Contexts. *Fine Arts - Architecture and Urban Planning*, 17(4), 1–15.[In Persian]. DOI: 10.22059/jfaup.2012.36363
- Simon, M. (2007). Modernity and context - Hungarian architecture at the beginning of the Kádár-era. *Periodica Polytechnica Architecture*, 38(1). <https://doi.org/10.3311/pp.ar.2007-1.05>

- Sternberg, E. (2002). What makes buildings catalytic? How cultural facilities can be designed to spur surrounding development. *Journal of Architectural and Planning Research*, 19(1). <https://www.jstor.org/stable/43030597>
- Tavanor, R., & Gassner, G. (2010). Visual consequences of the plan: Managing London's changing skyline. *City, Culture and Society*, 1(2). <https://doi.org/10.1016/j.ccs.2010.06.001>
- Tavakoli, Z., & Masoudi, A. (2022). Scenario-Based Planning and Its Application in Sustainable Urban Regeneration (Case Study: Urban Worn-out Fabric in Dargahan, Qeshm Island). *Sustainable Urban Development*, 3(7), 39–58. [In Persian]. <https://doi.org/10.22034/usd.2022.697956>
- Tweed, C., & Sutherland, M. (2007). Built cultural heritage and sustainable urban development. *Landscape and Urban Planning*, 83(1). <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2007.05.008>
- Winter, V. (2003). *Historic Districts in Anderson, South Carolina: Design Guidelines*.